

den 26 augusti 2020

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

**Yttrande över promemorian *Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet*.
U2020/03053/UH**

Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, som har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på promemorian *Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet* U2020/03053/UH, ber att få avge följande yttrande.

Förslaget avseende 1 kap. 5 §

För 1 kap. 5 § föreslås att det läggs till ett fjärde stycke: *Högskolorna ska i sin verksamhet främja ett livslångt lärande*. Syftet anges vara att tydliggöra universitetens och högskolornas ansvar för det livslånga lärandet.

Vitterhetsakademien vill inledningsvis påpeka att "livslångt lärande" är en vision som akademien bejaktar. Som begrepp innefattar det betydligt mer än till arbetsmarknadens behov anpassad fortbildning och vidareutbildning som förslaget i första hand synes värna om, och upphör inte vid pensioneringen. Många aktörer i samhället bidrar till det "livslånga lärandet", såsom Folkuniversitetet, landets olika senioruniversitet, m.m., vid sidan av det informella lärandet. Det tydliggörande som förslaget avser att uppnå är att undanröja en påstådd ovisshet om lärosätenas ansvar för fort- och vidareutbildning, föranledd av att högskolans ansvar för dessa former av utbildning inte längre uttryckligen regleras i högskolelagen. Enligt högskolelagens 1 kap 7 §, införd genom en lagreform 2006, ska utbildningen ges på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Fortbildning och vidareutbildning fick då utgå från lagtexten, eftersom de inte betraktades som egna utbildningskategorier utan ansågs ingå i uppgiften att bedriva utbildning.

Vitterhetsakademien har inget att invända mot ett tydliggörande av lärosätenas ansvar avseende fortbildning och vidareutbildning, men ifrågasätter att det kan uppnås på förslaget sätt. Begreppet "livslångt lärande" har inte den typ av klarhet som behövs för ändamålet. Önskvärd tydlighet uppnås inte, enligt akademiens

mening, genom en ny och diffus bestämmelse i en inledande paragraf enligt vilken högskolan i sin verksamhet ska främja utvärderingsbara faktorer som hållbarhet, jämställdhet, internationell förståelse samt en bred rekrytering (1 kap. 5 §). Vi föreslår i stället att 1 kap. 7 § förtydligas så att fortbildning och vidareutbildning uttryckligen anges ingå i lärosätens utbildningsuppdrag. Om konsekvensen av promemorians förslag är ett utvidgat uppdrag för lärosätena krävs resursförstärkningar och förbättrade ekonomiska incitament.

Förslaget avseende 1 kap. 6 §

För 1 kap. 6 § föreslås en ny skrivning, genom att det införs ett nytt första stycke: *1 högskolornas verksamhet ska som allmän princip gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas.*

Vitterhetsakademien föreslår en starkare formulering: *Den grundläggande principen för verksamheten vid högskolor ska vara akademisk frihet.* En sådan tydligare markering av den akademiska frihetens ställning och betydelse är väl förenlig med argumentationen i promemorian och stöds av internationella instrument, såsom EU-stadgans artikel 13 om frihet för konsten och vetenskapen. Omformuleringen bidrar också till att uttrycket "allmän princip" inte behöver användas i olika bemärkelser eller på olika plan, både som *en* mer abstrakt allmän princip, i det föreslagna första stycket, och sedan som bestående av *flera* allmänna principer, såsom i andra stycket.

Vitterhetsakademien föreslår vidare ett tillägg, i form av ny punkt 3, till de tre allmänna principerna gällande forskningens frihet i samma paragrafs andra stycke:

3. forskningsperspektiv får fritt väljas.

Det innebär att nuvarande punkten 3 om fri publicering av forskningsresultat blir en fjärde punkt.

Vad gäller innebörden i begreppet "akademisk frihet" i relation till akademiskt ansvar samt ledning och styrning av universitet och högskolor hänvisar Vitterhetsakademien till sitt yttrande till betänkandet *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan* (SOU 2019:6).

Den akademiska friheten omfattar både forskning och utbildning. Enligt Vitterhetsakademins mening är det inte helt lyckat att en bestämmelse om den akademiska friheten införs i en paragraf som eljest uteslutande tar sikte på forskning. Den akademiska friheten borde fästas i lag genom en egen paragraf.

För Kungl. Vitterhetsakademien

Karin Helander, ständigt sekreterare